

SZÖVEG –
SZÁM KATI

SOROZAT –
HÁRMAS KÖTÉS

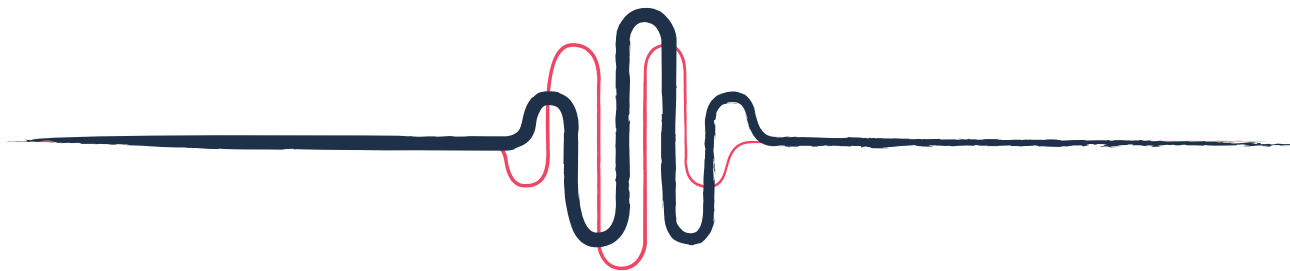
A VITÁNAK VAN HELYE

„Ha vitáról van szó, az nálunk otthon mindig kettő egész percet vesz igénybe és kész is az egymás szavába vágós, üvöltöző családi veszekedés, amely drámai elviharzással, ajtócsapkodással zárul – meséli Lili, a Válasz-Utak c. kamaszműsor egyik résztvevője –, a barátaimmal ellenben szeretek vitázni. Nem tartják magukat többnek nálam, ezért meghallgatjuk egymás véleményét és szinte sosem emeljük fel a hangunkat. A velük folytatott viták után úgy érzem, hogy több lettem és szélesedett a látóköröm.” Tehetünk valamit azért, hogy a gyerekeink ne csak negatív példaként emlegessenek minket, ha vitáról van szó?

- ◆ Ahogy szinte az összes emberi kapcsolatokhoz fűződő készséget, a konfliktuskezelést is jóréisz szüleinktől lessük el. Sokszor megfogalmazzák a kamaszok, szüleiken megütközve, hogy „na, ilyen nem leszek”, de szorult helyzetben – amilyen egy érzelmeikkel nehezített fontos vita is lehet – a mélyen berögződött minták aktiválódnak, nehéz tudatosan felülrni ezeket. Fontos, hogy a gyerekek lássák vitázni a szüleiket, de még jobb, ha látják őket jól vitázni. De milyen a jó vita?

NÉHA MÁR NEM IS AKAROK VITÁZNI. TÚL SOKSZOR VOLT, HOGY LEÜLTEM A SZÜLETIMMEL ÉS ŐK VESZEKEDNI KEZDTEK VELEM. MÁR NEM IS ERŐLKÖDÖM, EGYSZERŰEN CSAK BELEUGRUNK A KÖZEPÉBE.

(FLÓRA)

„Termékeny, értelmes, előremutató – mondja **Gyombolai Zsolt** pszichológus, tréner –, de mindenekelőtt kulturált, meghatározott keretek között marad, például a tisztelet és a szeretet egy pillanatra sem hiányzik belőle. És ezeket ne patetikus, megfoghatatlan, üres fogalomként értsük, hanem nagyon is konkrétan: megtiszteljük egymást azzal, hogy nem vágunk egymás szavába, minden résztvevő hozzászólhat és figyelmet kap, tartózkodunk a vitapartner kényelmesnek tűnő címkezésétől, bírálattól – így kerülve el a vita veszekedésévé válását.

MIRŐL ÉS MIKOR VITATKOZZUNK?

A vitatkozás már az egész kicsi gyerek viselkedésének fontos része, de vajon mikor és milyen témában érdemes vitába szállni? **Gyombolai-Kocsis Fruzsina**, a pszichológus-házaspár másik tagja szerint is nehéz kérdés a vitába való bevonás alsó korhatára. „A kulcskérdés az előzetes megegyezés: mikor jön el az az idő, amikor hallhat egy adott témájú vitát a gyerek, mikor mondhatja el benne a véleményét, és mikor vehet részt egyenrangú félként a párbeszédben. Természetesen mindezt erősen meghatározza, mennyire tartozik a gyermekre, mennyire érinti, de legfőképpen: használna-e neki, épülését, fejlődését szolgálja-e. Ez igazán komoly, felelős, megbeszélést igénylő döntés a szülők részéről. A kezdetektől figyelni kell arra, hogy amennyiben látja a gyermek a szüleit vitatkozni, a megoldást is lássa. Ha csak azt tapasztalja, hogy gond, nézeteltérés van a szülei között, az erős bizonytalanságot jelent számára, hiszen a biztonságot jelentő két személy meginog, ebben a helyzetben egy gyerek nagyon tud szorongani. Semmiképp nem jó a gyermekre ráterhelni gondjaink súlyát, de gyakran előnyös, ha tudja, miről tanakodnak a szülei. Még a kiskamasz korban is kerülendő témák az egzisztenciális és pénzügyi problémák – ezek felnőtt családi-rokoni viszonyok átbeszélése – ezek felnőtt szempontjai nem tudnak egy gyermek javára válni, csak indokolatlan, megoldási lehetőség nélküli aggodást okoznak. Sokszor az ezekkel kapcsolatos félelmeit magának értelmezgeti, amely leggyakrabban irracionálissá válik.”

NEM HARC, CSAK VITA

A mintán túl mit tehetünk gyermekeink vitakultúrájának fejlesztéséért? A szakemberek szerint a közös szerepjátékok, más személyek szerepébe helyezkedés hatékony eszköz. Például, ha egy tanár nem szeretne javítási lehetőséget adni, hogyan próbálnád meggyőzni – érdekes lehet a szerepcserével a másik oldal kipróbálása is. Ezekben a játékos helyzetekben se bíráljuk a másik felet, inkább a saját szándékainkról és érzéseinkről beszéljünk, keressük közösen a megoldást. „Mindig szem előtt kell tartani, hogy egy vitában nem a másik legyőzése a cél, hanem a közös, mindenkinek elfogadható megoldás. Ezek a szempontok és készségek akkor is jól jönnek, amikor kamaszkorban rendszerint megcsúszik kissé az észérvek rendszere és az önállósághoz, saját akarathoz kapcsolódó érzelmek kerülnek túlsúlyba.”

ÉRDEMES BELEMENNI?

Felnőttként sem egyszerű eldönteni, mikor érdemes egyáltalán belevágni egy vitába, mikor egyszerűbb csak ráhagyni a másokra a dolgot. „Számítatlan olyan élethelyzet, pillanat lehet, amikor nincsen esély érdemi, hasznos, előremutató vita lefolytatására. Például erősebben megszoríthatjuk gyermekünk kezét, amikor két emelt hangú figyelmeztetés után a harmadik gyalogátkelőre is lelépett körbenézés nélkül, a helyszínen nem akarunk vitázni – de később, nyugodt körülmények között visszatérünk rá. Ha például azt látjuk, hogy gyerekünk fáradt, éhes, érzelmileg felzaklatott, legtöbbször nem alkalmas a helyzet az érdemi érvek átadására, ne ilyenkor neveljük! – javasolja Gyombolai-Kocsis Fruzsina. – Fontos a visszacsatolás is a vita végén, vagy kicsit később, amikor mindenkiben leülepedtek az elhangzottak. Ki mit gondol most, elfogadhatónak tartja-e a döntést – ez azonban nem a vita folytatását vagy újraindítását jelenti, hanem az érzelmi lezárást és a következő vitahelyzet sikerének előkészítését.”

Kamaszkorban a fiatalok sokkal kritikusabban szemlélik szüleiket és „fejlett igazságérzetük” miatt valójában nem mindig igazságosak.

Ez az életszakasz az önállósodás, az érzelmi leválás, az erőpróbálgatás, az értékek megkérdőjelezésének és megerősítésének időszaka, amelynek célja, hogy erős felnőttek, értékrendjük szerinti „jó emberek” legyenek, akár jobbak nálunk is. Ez pedig igazán tiszteletreméltó igyekezet, érdemes ezt a viták során is szem előtt tartani.

A TANÁRNAK MINDIG IGAZA VAN?

1. A főnöknek mindig igazja van. 2. Ha még sincs, automatikusan az 1. pont lép életbe. A vicc, amely sokak számára (különösen, ha a szocializmusban nőttek föl) nem is volt vicc, véleményünk magunkban tartására ösztönöz, kétségbe vonva a vita értelmét. A felnőtté válás során önmagukat újradefiniáló kamaszok azonban mindig is feszegették határaikat, próbára téve a pedagógusokat. Ma már a tanárnak is nagyobb szabadsága van, hogy a helyes vitakultúrát meghonosíthassa az iskolában. **Dr. Aczél Petra** nyelvész és kommunikációkutató szerint a vita és az érvelés ma az oktatás egyik legnagyobb kihívása.

A JÓ VITA BOLDOGGÁ ÉS SIKERESSÉ TESZ

„Kutatások bizonyítják, hogy közvetlen, pozitív összefüggés van a bizalom, az elégedettségérzés, a közösségi részvételi kedv, a vezetői képességek, a konfliktuskezelés és a kommunikációs készségek között. Ezért közvetett kapcsolatot találhatunk a vitakultúra gazdagsága, fejlettsége és a hazai versenyképességi vagy elégedettségi adatok között.

Nyilvánvaló, hogy a posztoszocialista országokban a vitakészség fejlesztését 1990 után kellett újragondolni, olyan oktatókkal, akik maguk soha nem tanulták, és olyan tananyagokkal, amelyek csak részben voltak összhangban az akkori legkorszerűbb ismeretekkel. 27 év alatt még egy gyerekből sem lesz egészen felnőtt, ez a fiatalok vitakultúrájával is így van, bár a fiatalok 1993 óta disputaversenyeken, 2011 óta hazai és nemzetközi vitaversenyeken indulhatnak. Valami azért biztosan változott: a vitával érinthető témák köre, területi érvényessége és bizonyos értelemben a viták súlya, eredménye.”

Aczél Petra a Budapesti Corvinus Egyetem egyetemi tanáraként a vita és az érvelés elméleti és gyakorlati oldalával is sokat foglalkozik, s nemcsak kutatóként vagy pedagógusként, hanem szülőként is úgy látja, leginkább arra van szükség, hogy az ember előbb partner legyen és csak utána vitapartner. „Tisztelje a más véleményen lévőket legalább annyira, mint magát, a téma legyen fontos és valóban döntésre váró, a vitázó bírja a kockázatot és a változást, fogadja el, hogy a vita nem monológok párhuzamosságát, hanem gondolatok keresztezését jelenti, amelyből valami új bontakozhat ki. A vita tanulható és tanulandó készletcsomag, ez kulturált együttélésünk egyik legkifinomultabb magatartása, a felelősségvállalás fontos mérőfoka. Nem szabad a vitától félni és féltetni, mert ez tudásunk és értékrendünk fejlődni képes immunrendszerét adja. Aki csak homogén véleménykörben hajlandó saját, hasonló véleményét hangoztatni, sérülékenyebb, mint aki más véleményeket a magáéval összevetve vitára kész tud maradni, egész életében.”

UTÁLOM, AMIKOR VALAKI ÖSSZEMOSSA A VITA ÉS A VESZEKEDÉS FOGALMÁT.
A VITA JÁTÉK, TUDATOS ÉS RACIONÁLIS ÉRVEKET KÍVÁN, A VESZEKEDÉS PEDIG
AZ INDULATOK ELSZABADULÁSA, TEHÁT ÖSZTÖNÖS.

(CSENGE)

ÚJRA DIVAT A BÖLCSESSÉG

Arra a kérdésre, hogy miben kellene változnia a felső tagozatos, illetve középiskolai oktatásnak, hogy termékeny környezetet teremtsen az érdemi vitához, Aczél Petra azt válaszolja, elsősorban a tudáshoz való viszonyt kell újragondolni. „Egy olyan korban, ahol a most iskolapadban ülőknek munkába állásuk olyat kell majd tudniuk, amit soha nem tanultak, és olyan képességekkel kell bírniuk, amire semmi nem képesítette őket, már nem információra, hanem bölcsességre van szükség, ez a szó újra divatba jött a szakirodalomban is. Márpedig a bölcsességhez a gondolkodás kohója kell – jó kérdések, belső és másokkal folytatott viták, felfedezések, felelős reflexiók. És ez nem csak a humán tantárgyakra igaz. Eric Mazur fizikaprofesszor például az első éves egyetemi bevezető fizikátárgy sikertelenségéből okulva alapozta meg a dialóguson és vitán alapuló interaktív oktatási módszert. A változáshoz elengedhetetlen a pedagógus megújulásra való lendülete, kíváncsisága, vitázásra való kedve. Ezt a családban, magunkon kell elkezdeni, azután az óvodában folytatni, ahol a mese, az ének, a beszélgetések is tartalmazhatnak érvelési feladatokat.

Az iskolai vitázás kezdete mindig az, hogy a szabályokat előzetesen lefektetjük. Ezek a megegyezéssel kialakított irányító elvek mindenkit érdekeltté tesznek abban, hogy termékenyen és ne rombolóan folyjon a vita. Fontosak az időkeretek is, és az, hogy már a vita előtt leszögezzük, a vita eredménye hogyan fog hasznosulni. Ne berobbanjunk a vitaszituációba, először figyelni (koncentrálni), majd gondolkodni tanuljunk: egy vitatárgyból (pl. nyári szünidő) előbb témát (pl. hosszabb lesz a nyári szünidő) aztán állítást (pl. nem jó, hogy hosszabb lesz a szünidő), majd ellenőrző kérdéseket (az állításom javaslat vagy tényállítás, ha az előbbi, van-e ezzel versenyző javaslat, ha az utóbbi, igaz-e stb.), aztán indokokat tudjunk sorolni. Sokszor mi magunk is csak úgy belezuhanunk kijelentésekbe, amelyek a főáramú vélemény elemei, anélkül, hogy végiggondolnánk. A saját tapasztalataim szerint a figyelem és a logiko-etikus gondolkodás oktatása a legnehezebb feladatok egyike.

Babits szavai iránymutatóak, miszerint a diákokat az általános és középiskolában gondolkodni és beszélni tanítjuk, nem tudományokra.”

TANULJUK ÉS TANÍTSUK!

Nagyon nagy szükség van a pedagógusképzésben is a vita-ösztönző készségek elsajátítására. Attól, hogy valaki tanár, még nem profi vitázó, és a vitahelyzet az órán szerepsérüléssel is járhat, olyan helyzetekkel, amelyeket a tanár tekintély vagy autonómia-vesztésként él meg. „Az érvelést Magyarországon nem tanítjuk elég gyakorlatiasan, szerkezeteket tanítunk, magatartás helyett – figyelmeztet a szakember –, pedig az érvelés bizony a kíváncsiság, a vállalkozó kedv, a bátorság és a másik iránti nyitottság különleges elegye, ajándéka. Kevés az érvelés oktatására a gyakorlatorientált hazai szakirodalom, és nagyon kevés a könnyen hozzáférhető nem politikai vagy bulvárpélda, amelyen meg lehetne mutatni egy-egy érvelési hibát vagy sikert. Ez pedig sok pedagógus számára komoly visszatartó erőt jelent.” Aczél Petra gyakorlásnak ajánlja a disputaversenyeket, akár ezek iskolai megrendezését is, a Szóműhely tréningjeit (www.szomuhely.hu), illetve az alábbi könyvekből és online felületekről való tájékozódást:

- Aczél Petra: *Neked van igazad? Érvelés és meggyőzés a gyakorlatban.* Budapest: Tinta, 2017;
- Adamikné Jászó Anna: *Klasszikus magyar retorika.* Budapest: Holnap, 2013.
- Szálcáné Gyapay Márta: *Gyakorlati retorika.* Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó, 1999.
- Zentai István: *Meggyőzőestechnika és a kritikai gondolkodás a mindennapi gyakorlatban.* Budapest: Medicina, 2006.
- Kutrovátz Gábor: *Bevezetés a logikába és az érvelésmélethez,* 2013.
- <http://hps.elte.hu/~kutrovatz/logjegyz.pdf>,
- http://schrodingersdawg.blog.hu/2011/11/07/ervelesi_hibak, <http://a.te.ervelesi.hibad.hu/> ♦

Hallgassák meg szeptember 8-án 11:30-kor az MRI Kossuth Rádión Keresztes Ilona VÁLASZ-UTAK c. műsorát, amely a Hármaskötés e havi témáját dolgozza fel kamaszokkal.

További információ új sorozatunkról és az ahhoz kapcsolódó előfizetői akcióról a harmaskotes@kepmas.hu címen vagy a kepmas.hu Hármaskötés menüpontjában, ahol az adás is meghallgatható.

Díjazzuk a családbarát médiát!

A Családbarát Médiaért-díj évek óta rangos elismerése azoknak az újságíróknak és szerkesztőknek, akik a nyomtatott, az elektronikus vagy online sajtóban következetesen kiállnak a családi élet értékei mellett. A díjat a Képmás szerkesztősége hívta életre 2007-ben, és a Média a Családért Alapítvány osztja ki.

Az évi 12 jelöltet nyolctagú szakmai zsűri választja ki a print és elektronikus médiamegjelenések közül. Az aktuális hónap győztesével interjúk olvashatnak lapunkban.

Decemberben választjuk ki a **Családbarát Médiaért-díj** 2017 magyarországi és külföldi díjazottjait, akik 500 000 Ft jutalmat kapnak.

Bővebb információ: www.mediaacsaladert.hu,
facebook.com/mediaacsaladert

SEGÍTSEN MEGTALÁLNI A HÓNAP JELÖLTJÉT!

Ajánljon olyan nyomtatott vagy elektronikus sajtóban megjelent, illetve rádióban, televízióban sugárzott anyagot, országos vagy határon túli médiából, amely a családot mint értéket jeleníti meg!

Javaslatát az info@mediaacsaladert.hu címre várjuk.

AZOK KÖZÖTT, AKIK A KRITÉRIUMOKNAK
MEGFELELŐ JELÖLÉST (ÚJSÁGCIKKET,
RÁDIÓ- VAGY TÉVÉMŰSORT, ONLINE
TARTALMAT) KÜLDENEK NEKÜNK, HAVONTA
KISORSOLUNK EGY AJÁNDÉKOT.

Támogatók

